

ที่มา: สร้างโดย AI ผ่าน GoBanana Pro จาก Adobe Firefly

สมรสเท่าเทียม:

การยอมรับทางสังคมของความหลากหลายทางเพศ

การต่อสู้เพื่อสิทธิในการสร้างครอบครัวของกลุ่ม LGBTQAN+ ในประเทศไทย มีใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงชั่วข้ามคืน แต่เป็นผลลัพธ์จากการขับเคลื่อนภาคประชาชนที่ยาวนานกว่า 20 ปี เพื่อพยายามสื่อสารต่อสังคมว่าความรักไม่ควรถูกจำกัดด้วยเพศสภาพ

บทนำ

23 มกราคม 2568 เป็นวันที่กฎหมายสมรสเท่าเทียมหรือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567 มีผลใช้บังคับอย่างเป็นทางการ มอบสิทธิให้กับบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศไม่ว่าเพศใดสามารถจดทะเบียนสมรสได้อย่างเท่าเทียมภายใต้กฎหมายสมรสเท่าเทียม คือการยอมรับและให้สิทธิในการสมรสแก่คู่รักทุกเพศ โดยไม่จำกัดเฉพาะคู่รัก ชาย-หญิงเท่านั้น เป็นการยอมรับความหลากหลายทางเพศและความรักในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน กฎหมายสมรสเท่าเทียมนำไปสู่การปรับปรุงระเบียบต่าง ๆ เช่น ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว ซึ่งมีการปรับถ้อยคำจาก “ชาย-หญิง” เป็น “บุคคล” และ “สามี ภรรยา” เป็น “คู่สมรส”

กฎหมายสมรสเท่าเทียม เป็นกฎหมายที่กำหนดให้บุคคลไม่ว่าเพศใดสามารถจดทะเบียนสมรสกันได้ ตามความต้องการ¹ โดยไทยเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่มีกฎหมายสมรสเท่าเทียม และเป็นประเทศที่สามในเอเชียที่มีกฎหมายนี้ ต่อจากไต้หวันและเนปาล กฎหมายสมรสเท่าเทียมผูกพันกับการพัฒนาและก่อตัวของสิทธิของกลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ (กลุ่ม LGBTQAN+) ในทางประวัติศาสตร์กลุ่ม LGBTQAN+ ถูกกดให้ต่ำมาช้านาน จนเมื่อมีการขับเคลื่อนและผลักดันสิทธิในการสมรสของกลุ่ม LGBTQAN+ การประกาศใช้กฎหมายสมรสเท่าเทียมสำเร็จส่งผลให้สิทธิของกลุ่ม LGBTQAN+ ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านสุขภาพและสวัสดิการสังคม ได้รับการผลักดันและสนับสนุนให้มีความเท่าเทียมเสมอหน้ากันเช่นเดียวกับชายหรือหญิง ดังนั้นจึงนับได้ว่ากฎหมายสมรสเท่าเทียมนี้คือคุณูปการที่สำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นให้สิทธิของกลุ่ม LGBTQAN+ ได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น

บทความนี้เป็นการอภิปรายเรื่องสิทธิ และความเท่าเทียมทางเพศในสังคมไทย สาระสำคัญของกฎหมายสมรสเท่าเทียม จุดเด่น จุดด้อย และผลกระทบในด้านต่าง ๆ และเสนอแนะข้อคิดเห็นถึงสิ่งที่ต้องดำเนินการต่อไปในอนาคต

กฎหมายกับการต่อสู้เพื่อสิทธิของกลุ่ม LGBTQAN+

การทำความเข้าใจเรื่อง “สมรสเท่าเทียม” จำเป็นอย่างยิ่งต้องเข้าใจบริบทสถานะและความสัมพันธ์ของบุคคลตั้งแต่อดีตผ่านวรรณกรรมทางศาสนา ข้อเขียนในทางประวัติศาสตร์หรือกฎหมายเก่าซึ่งถือเป็นรากฐานของการจัดระเบียบสังคมในนั้น และปูทางไปสู่การวางแผนและคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ประวัติศาสตร์ไทยไม่มีการพูดถึงเรื่องสมรสเท่าเทียม แต่ปรากฏร่องรอยของการมีอยู่ของความสัมพันธ์ของคนเพศเดียวกัน กฎหมายตราสามดวงกำหนดให้กระเทยและบันเดาะไม่อาจเป็นพยานตามกฎหมายได้² กฎมณเฑียรบาลกำหนดห้ามการเล่นเพื่อนของสตรีสูงศักดิ์³ ในเกมส์การเมืองและการชิงอำนาจมีการใช้ความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันกล่าวหาลงโทษหรือป้ายสี เช่น กรณีกรมหลวงรักษัรณเรศ (หม่อมไกรสร) ซึ่งเป็นพระราชโอรสในรัชกาลที่ 1 ที่มีอำนาจล้นฟ้าในสมัยรัชกาลที่ 3 แต่กลับถูกลงพระอาญาประหารชีวิตด้วยท่อนจันทน์เนื่องจากถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหลายกระทง ทั้งการ “ฉ้อราษฎร์บังหลวง” รับสินบนจากการกำกับกรมศาลและการศาสนา มีพฤติกรรม “เล่นเพื่อน” โดยนำเงินภาษีไปเลี้ยงดูโจนผู้ขายอย่างฟุ่มเฟือย รวมถึงมีพฤติกรรม “มักใหญ่ใฝ่สูง” “ช่องสุ่มกำลัง”⁴

รัฐสมัยใหม่ต่างหากที่ทำให้กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQAN+) หายไปจากการรับรู้ของสังคม โดยเมื่อมีการปฏิรูประบบราชการเพื่อทำให้สยามเป็นรัฐสมัยใหม่ ส่งผลให้มีการรับแนวคิดต่าง ๆ จากสังคมตะวันตกเข้าสู่สยาม โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางเพศแบบวิกิตอเรีย ทำให้แนวคิดผัวเดียวเมียเดียวและสังคมมี 2 เพศเท่านั้น ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนานโยบาย สังคมและกฎหมายไทยมาก ส่งผลให้รัฐสมัยใหม่ไม่มีเพศอื่นนอกจากชายและหญิง กลุ่มประชากร LGBTQAN+ หายไปจากการรับรู้ของรัฐ ต้องแอบซ่อนอยู่ในสังคม

ในประวัติศาสตร์ยุคใกล้ การต่อสู้เรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิของการสมรสของคนเพศเดียวกันเริ่มต้นเมื่อมีบันทึกว่า วันพุธที่ 2 พฤษภาคม 2471 มีการสมรสระหว่าง นางช้อย กับนางสาวถม หนังสือพิมพ์สมัยนั้นนำเสนอข่าวกันหลายฉบับ ส่วนมากจะพาดหัวทำนอง ‘วิวาห์ลักเพศ’ หรือเรียกว่า ‘เจ้าบ่าวลักเพศ’⁵

การต่อสู้เพื่อสิทธิในการสร้างครอบครัวของกลุ่ม LGBTQAN+ ในประเทศไทย มิใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงชั่วข้ามคืน แต่เป็นผลลัพธ์จากการขับเคลื่อนภาคประชาชนที่ยาวนานกว่า 20 ปี เริ่มต้นจากการเคลื่อนไหวในระดับรากหญ้าและการก่อตั้งองค์กรสิทธิความหลากหลายทางเพศในช่วงทศวรรษ 2540 ที่พยายามสื่อสารต่อสังคมว่าความรักไม่ควรถูกจำกัดด้วยเพศสภาพ⁶

ต่อมาในเดือนกันยายน 2554 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้เสนอร่างกฎหมายว่าด้วยการสมรสของคนเพศเดียวกัน พร้อมขอการสนับสนุนกฎหมายดังกล่าวจากรัฐบาล จากนั้นในเดือนกันยายน 2556 นายเนติ ธีระโรจนพงษ์ ประธานกลุ่มเกย์การเมืองแห่งประเทศไทย ได้ขอจดทะเบียนสมรสกับคู่ครองชายแต่ถูกเจ้าหน้าที่ปฏิเสธ ต่อมาในเดือนมิถุนายน 2563-2565 พรรคก้าวไกลได้เสนอร่างกฎหมายสมรสของคนเพศเดียวกัน แต่ไม่ผ่านการพิจารณาของรัฐสภา

เหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในปี 2564 เมื่อคู่รักเพศเดียวกันยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้วินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ขัดต่อหลักความเสมอภาคในรัฐธรรมนูญหรือไม่ (มาตรา 1448 คือบทบัญญัติหลักที่วางเงื่อนไขเรื่อง “อายุ” และ “เพศ” ของผู้ที่จะทำการสมรสกันตามกฎหมายไทย) แม้ศาลจะวินิจฉัยว่ากฎหมายเดิมไม่ขัดรัฐธรรมนูญ แต่นำไปสู่การตื่นตัวของภาคการเมืองและสังคมที่มองว่ากฎหมายที่มีอยู่นั้น “ล้าหลัง” และ “ไม่สอดคล้องกับพลวัตของโลกสมัยใหม่” ทำให้เกิดแรงกดดันให้มีการร่างกฎหมายสมรสเท่าเทียมขึ้นมาแทนที่แนวคิดเรื่อง “ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต”⁷ ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการแบ่งแยกสิทธิให้ไม่เท่ากับคู่สมรสชายหญิง⁸

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2566 ประเด็นสมรสเท่าเทียมกลายเป็นระเบียบวาระเร่งด่วนที่พรรคการเมืองฝ่ายบริหารและฝ่ายค้านให้การสนับสนุนอย่างเป็นเอกฉันท์ คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลนายเศรษฐา ทวีสิน ได้เห็นชอบในหลักการร่างกฎหมายการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน จนกระทั่งในวันที่ 27 มีนาคม 2567 สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น ตามมาด้วยความเห็นชอบจากวุฒิสภาในวันที่ 18 มิถุนายน 2567 สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือการเปลี่ยนนิยามทางกฎหมายจาก “ชายและหญิง” เป็น “บุคคลสองฝ่าย” และเปลี่ยนคำสรรพนามจาก “สามีและภรรยา” เป็น “คู่สมรส” [พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24), 2567] การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้คู่รักเพศเดียวกันได้รับสิทธิครอบคลุมทุกมิติ ทั้งการจัดการสินสมรส การรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน การรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม สิทธิในการยินยอมรักษาพยาบาล และสวัสดิการจากรัฐในฐานะคู่สมรส

วันที่ 19 พฤษภาคม 2568 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ทรงประกอบพิธีสมรสพระราชทานให้แก่คู่สมรสเท่าเทียมคู่แรกของประเทศไทย ซึ่งนับเป็นประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของประเทศไทยที่แสดงถึงการเปิดกว้างและความหลากหลายในความรัก

ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่สามของทวีปเอเชียที่มีกฎหมายสมรสเท่าเทียม โดยประเทศแรก ๆ ที่มีกฎหมายนี้คือไต้หวันและเนปาล ในไต้หวันกฎหมายสมรสเท่าเทียมเป็นกฎหมายที่ได้ดำเนินการตามที่ศาลรัฐธรรมนูญแห่งไต้หวันได้วินิจฉัยโดยมีการออกเป็นพระราชบัญญัติกำหนดสิทธิหน้าที่ของคู่สมรสตามกฎหมายอย่างชัดเจน⁹ สำหรับในเนปาลนั้นต่างออกไป กฎหมายสมรสเท่าเทียมของเนปาลคือการตีความคำพิพากษาศาลฎีกาแห่งเนปาลทำให้เกิดข้อจำกัดและความคลุมเครือของสิทธิของคู่สมรสบางประการ^{10, 11} สำหรับไทยและไต้หวันมีความคล้ายกัน เนื่องจากเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรสไว้อย่างชัดเจน

วิเคราะห์กฎหมายสมรสเท่าเทียม

กฎหมายสมรสเท่าเทียม หรือพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2567¹² มีเจตนารมณ์ในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบคลุม 5 ประการ กฎหมายใหม่นี้ได้ให้การรับรองการสมรสระหว่างบุคคลสองฝ่ายโดยไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นเพศใด โดยใช้คำว่า “การสมรสจะกระทำได้อันเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์แล้ว” นอกจากนี้ยังได้เปลี่ยนแปลงหลักการของการหมั้น การสมรส สิทธิหน้าที่ของคู่สมรส การจัดการทรัพย์สิน สถานะของบุตรและบุตรบุญธรรม ที่แต่เดิมจะต้องทำโดย “ชายและหญิง” มาเป็น “บุคคลทั้งสองฝ่าย” ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับรองให้เพศใดก็ได้สามารถสมรสและได้สิทธิตามกฎหมายที่เท่าเทียมกัน

นอกจากนั้นกฎหมายใหม่นี้ยังช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิของคู่สมรสในกฎหมายฉบับอื่นด้วย เนื่องจากในประเทศไทยมีกฎหมายอีกเป็นจำนวนมากที่เกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในการสมรสซึ่งใช้คำว่า ชาย หญิง สามี ภริยา โดยกฎหมายใหม่ได้กำหนดว่า บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ข้อบัญญัติ ประกาศ คำสั่ง หรือมติคณะรัฐมนตรีใดที่อ้างถึงสามี ภริยา หรือสามีภริยา ให้ถือว่าอ้างถึงคู่สมรสที่จดทะเบียนสมรสตามกฎหมายใหม่นี้ ยกเว้นเรื่องที่กำหนดไว้เฉพาะความเป็นเพศชายหรือหญิงเท่านั้น (เช่น การลาคลอด) อีกทั้งกฎหมายใหม่ยังกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งต้องทบทวนกฎหมายในความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของสามีภริยา ให้รองรับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายใหม่ด้วย

จุดแข็งของกฎหมายสมรสเท่าเทียมคือสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว ได้แก่ สิทธิในการจัดการทรัพย์สินที่หามาได้ในระหว่างสมรสด้วยกัน สิทธิในการจัดการดูแลทรัพย์สินของคู่สมรสอีกฝ่าย สิทธิในการปกครองบุตร การรับมรดก สำหรับในเรื่องสุขภาพกฎหมายสมรสเท่าเทียมก่อให้เกิดสิทธิของคู่สมรสในการดูแลซึ่งกันและกัน โดยการดูแลนี้ รวมถึงการให้ความยินยอมในการรักษาพยาบาลแทนกันและกันได้ เนื่องจากคู่วิด LGBTQAN+ ที่ตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันโดยใช้ชีวิตคู่กันมายาวนานโดยไม่ได้อาศัยคู่สมรสหรือญาติทางสายเลือด แต่เมื่อเกิดการเจ็บป่วยขึ้น หากผู้ป่วยไม่สามารถสื่อสารได้แล้ว มักจะเกิดปัญหาขึ้นเสมอคือ บุคลากรด้านสุขภาพมักต้องการติดต่อกับญาติสายตรงหรือญาติทางสายเลือดเพื่อให้ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจในการดูแลผู้ป่วย และปฏิเสธไม่ยอมรับคู่วิดของผู้ป่วยในการเป็นผู้ตัดสินใจในการดูแลผู้ป่วย กรณีเหล่านี้จะสร้างปัญหาต่อคุณภาพในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้อย่างมาก เนื่องจากญาติทางสายเลือดก็ไม่ทราบว่าคุณป่วยต้องการการดูแลแบบใด แต่คู่วิดซึ่งเป็นบุคคลที่ทราบความต้องการของผู้ป่วยกลับไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดูแล ซึ่งสุดท้ายแล้วก็จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หากคู่วิด LGBTQAN+ ไม่ประสงค์จะจดทะเบียนสมรส ยังพอมีทางออกในการดูแลผู้ป่วยได้หากมีการเตรียมการไว้ก่อนที่จะป่วย โดยคู่วิดทั้งสองฝ่ายสามารถทำ “พินัยกรรมชีวิต”¹³ โดยกำหนดให้คู่วิดอีกฝ่ายเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจในการดูแลรักษาพยาบาลในช่วงวาระท้ายของชีวิตแทนญาติทางสายเลือด

จุดอ่อนของกฎหมายสมรสเท่าเทียม คือ จะได้สิทธิก็ต่อเมื่อมีการจดทะเบียนสมรส ถ้าไม่จดทะเบียนก็ไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมายสมรสเท่าเทียม ดังนั้นจึงจะต้องมีการรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องสิทธิตามกฎหมายให้คู่ชีวิตที่มีความหลากหลายรับรู้รับทราบ รวมทั้งหาช่องทางในการช่วยเหลือในเรื่องทางกฎหมายแก่คู่ชีวิตที่มีความหลากหลายทางเพศที่ไม่อาจสมรสได้ด้วยเช่นกัน

จุดอ่อนประการถัดมาของการขับเคลื่อนกฎหมายสมรสเท่าเทียมและการพัฒนาสิทธิของกลุ่ม LGBTQAN+ คือความล่าช้าของระบบราชการ เนื่องจากกฎหมายสมรสเท่าเทียมกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งจะต้องปรับปรุงกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบเพื่อให้ตอบสนองต่อกฎหมายสมรสเท่าเทียม แต่ด้วยความล่าช้าของระบบราชการที่ทำให้กระบวนการปรับปรุงกฎหมายเกิดขึ้นไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยมีตัวอย่างที่ชัดเจนคือ การที่คู่สมรสเท่าเทียมยังไม่อาจมีบุตรโดยใช้เทคโนโลยีช่วยเจริญพันธุ์ได้ตามกฎหมายเทคโนโลยีช่วยเจริญพันธุ์ได้ ซึ่งปัจจุบันกฎหมายเทคโนโลยีช่วยเจริญพันธุ์กำหนดให้เฉพาะชายและหญิงที่จดทะเบียนสมรสเท่านั้นถึงจะมาใช้สิทธิตามกฎหมายนี้ได้ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพซึ่งเป็นหน่วยงานที่ขับเคลื่อนกฎหมายนี้กำลังอยู่ในช่วงของการเสนอขอแก้ไขกฎหมายเพื่อให้รองรับกฎหมายสมรสเท่าเทียม^{14, 15}

อนาคตที่ต้องสู้ต่อไป

แม้กฎหมายสมรสเท่าเทียมจะมีผลใช้บังคับ ในแง่หนึ่งก็ยังมี การคัดค้านอย่างต่อเนื่องโดยพรรคการเมืองและกลุ่มผู้ใช้ความเชื่อทางศาสนาว่าบุคคลเพศเดียวกันไม่ควรสมรสกัน แต่เมื่อวันและเวลาผ่านไปเสียงคัดค้านของคนกลุ่มเหล่านี้ก็เบาลงไปเรื่อย ๆ เหนือสิ่งอื่นใดกฎหมายสมรสเท่าเทียมยังทำให้เกิดการตื่นตัวในแง่ของการกำหนดสวัสดิการของรัฐให้กลุ่ม LGBTQAN+ โดยมีการจัดเสวนา การอภิปราย การโต้เถียงกันทางสังคมถึงเรื่องสิทธิของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ทั้งสิทธิการรักษาพยาบาลหรือสิทธิในการรับสวัสดิการของรัฐประเภทต่าง ๆ มีการขยายขอบเขตแนวคิดว่ามี ความหลากหลายทางเพศควรได้รับสิทธิตามกฎหมายให้เหมาะสมกับเพศสภาพของตนเอง ไม่ต่างจากสิทธิของชายหรือหญิง ปัจจุบันแนวคิดเรื่องการพัฒนาสิทธิของคู่ชีวิตกลุ่ม LGBTQAN+ ไปไกลถึงขั้นเอื้อให้คนโสดแต่ต้องการมีลูกด้วย¹⁶ หรือต้องการเปลี่ยน คำนำหน้าชื่อของกลุ่ม LGBTQAN+ ให้เหมาะสมกับเพศสภาพตน¹⁷

ที่มา: www.freepik.com

ปัจจุบัน สิทธิในการรับบริการสาธารณสุขของกลุ่ม LGBTQAN+ ของทั้ง 3 กองทุนมีความไม่เท่าเทียมกัน โดยกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมีความมีความก้าวหน้ามากกว่ากองทุนประกันสังคมกับสวัสดิการการรักษาพยาบาลของข้าราชการ สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ให้ยาฮอร์โมนยืนยันเพศสภาพทั้งแบบกินและฉีด 6 รายการ¹⁸ โดยผู้ที่รับฮอร์โมนต้องผ่านการประเมินจากนักจิตวิทยาและแพทย์ มีการผ่าตัดแปลงเพศ ถ้าผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยว่ามีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ว่ามีภาวะ “Gender Dysphoria หรือเพศสภาพไม่ตรงกับจิตใจจนส่งผลต่อสุขภาพ”¹⁹ นอกจากนี้ในบริการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคมะเร็งบริการตรวจคัดกรองเอชไอวี (HIV) และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ฟรี การให้ยาป้องกันก่อนการสัมผัสเชื้อ (PrEP) และยาป้องกันหลังการสัมผัสเชื้อ (PEP) อีกด้วย ส่วนกองทุนประกันสังคมไม่ครอบคลุม การจ่ายยาฮอร์โมนเพื่อการยืนยันเพศสภาพ (Gender Affirming Hormone Therapy) เว้นแต่จะเป็นการใช้ฮอร์โมนเพื่อรักษาโรคตามความจำเป็นทางการแพทย์ แต่ไม่สามารถผ่าตัดแปลงเพศได้เนื่องจากเป็นศัลยกรรมเพื่อความงาม²⁰ แต่คู่สมรสเท่าเทียมสามารถรับสิทธิประกันสังคมได้แก่ เงินสงเคราะห์บุตร ค่าทำคลอด และสิทธิบำนาญร่วมกันของคู่สมรสได้ สำหรับสิทธิสวัสดิการรักษายาของข้าราชการ ยาฮอร์โมนสามารถเบิกได้หากเป็นข้อบ่งชี้ทางการแพทย์และเกณฑ์ที่กรมบัญชีกลางกำหนด ไม่มีชุดสิทธิประโยชน์สำหรับกลุ่ม LGBTQAN+ โดยเฉพาะ ไม่มีการกำหนดสิทธิสำหรับผู้ป่วยข้าราชการที่เป็น LGBTQAN+ ให้ผ่าตัดแปลงเพศได้ เว้นแต่มีความผิดปกติทางอวัยวะเพศแต่กำเนิดหรือมีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ แต่ข้าราชการที่เป็น LGBTQAN+ นำคู่สมรสเพศเดียวกันมา “ใช้สิทธิจ่ายตรง” ร่วมกันได้ทันที

ช่องว่างที่เติมเต็ม

กฎหมายสมรสเท่าเทียมเป็นผลพวงของการพัฒนาและการต่อสู้

- เพื่อสิทธิของกลุ่ม LGBTQAN+ ในสังคมไทย กฎหมายสมรสเท่าเทียม
- ถือเป็นกุญแจดอกแรกที่เปิดโอกาสในการพัฒนาสิทธิของกลุ่ม
- ประชากรเหล่านี้ สิ่งที่ต้องดำเนินการคือการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
- ให้คู่ชีวิต LGBTQAN+ ได้รับความรู้สามารถจดทะเบียนสมรสได้
- ทั้งสิทธิต่าง ๆ ของการจดทะเบียนดังกล่าว นอกจากนี้ต้องกระตุ้น
- ให้หน่วยงานรัฐปรับปรุงกฎหมายหรือกฎระเบียบเพื่อรองรับกฎหมาย
- สมรสเท่าเทียม รวมถึงการขับเคลื่อนแนวคิดและค่านิยมเกี่ยวกับ
- ความเท่าเทียมกันของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศให้เท่าเทียมกับชาย
- หรือหญิงต่อไป อาทิ สิทธิในการรับบริการสาธารณสุข เป็นต้น

